

КОРОТКА ІСТОРІЯ І ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО НОЕП

1 Згідно з підпунктом 1 пункту 22 Плану заходів на 2017—2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», затвердженого розпорядженням КМУ від 13.12.2017 № 903, МОНу доручається: **«розробити і забезпечити запуск експериментальної версії національної освітньої електронної платформи»** (IV квартал 2018 р.).

Тобто (**важливо!**), НОЕП – не стала, довершена й завершена, повністю й наперед розроблена система (проектування якої у такому вигляді заздалегідь навряд чи є можливим), а **інструмент для проведення практичного педагогічного експерименту (який офіційно проводився МОН у 2019 році – зокрема, щодо електронних підручників)**, в рамках якого мала тестуватися й видозмінюватися й сама НОЕП.

2 Наприкінці 2018 року (восени), після більше ніж півроку консультацій, МОН зміг затвердити базові Технічні вимоги до НОЕП й оголосити відкриті торги (<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-09-05-001518-b>) на закупівлю системи як цілісного програмно-апаратного комплексу (ПАК НОЕП) – обладнання і програмне забезпечення. Торги відбулися успішно, оскаржені не були. Система була поставлена вчасно, якісна, у повному обсязі і працездатна, у повній відповідності до графіку і вимог замовника (яким від імені МОН виступило підвідомче ДП «Інфоресурс»), перевірена, передана (за ЕЦП постачальника з відміткою часу) і прийнята комісійно МОН в кінці грудня 2018 року.

Важливо! Предметом закупівлі не була розробка нової системи (з нуля) – за кілька місяців до кінця року це неможливо зробити в принципі. Згідно звичайної практики у державному секторі, очікувалося отримати продукт у високого ступеня попередньої готовності і відповідності до вимог замовника. Добре апробований і такий, що себе зарекомендував деінде. Який вимагав би лише незначних доопрацювань («кастомізації») для забезпечення повної відповідності технічним вимогам. В основу ПАК НОЕП і було покладено такий базовий готовий продукт (про нього – нижче).

3 Протягом першого кварталу 2019 року МОН розробив накази, що регулювали адміністрування платформи, і ДНУ «ІМЗО» розпочав роботу з наповнення НОЕП онлайн-контентом. При цьому ДП «Інфоресурс» здійснювало технічне адміністрування. За цей час на платформі було розміщено багато відеокурсів від партнерів (підвищення кваліфікації вчителів), а також усі наявні в розпорядженні МОН електронні версії підручників для шкіл. Платформа активно наповнювалася для її відкриття для загального доступу вже наприкінці березня 2019 року. Було завантажено з ЄДЕБО дані про усіх учнів усіх шкіл, готувалася верифікація цих записів і реєстрація нових користувачів.

4 Паралельно, як з'ясувалося пізніше, відбувалися й недружні дії і події, спрямовані на дискредитацію і недопущення уведення НОЕП до експлуатації. На підставі прямо адресованого конкретному офіцеру правоохоронних органів середньої ланки (не правоохоронному органу) повідомлення невідомого у педагогічній чи іншій професійній спільноті громадянина відкривається кримінальна справа проти замовника і постачальника НОЕП – із звинуваченнями у змові, нанесенні шкоди, невідповідності поставленого продукту вимогам тощо.

- На цих надуманих підставах складається рапорт, і без жодної інформації ані про поставлений продукт, ані про документи – отримується дозвіл на доступ до речей і документів. Ні постачальник, ні замовник цьому не перешкоджають і надають ґрунтовні пояснення.
- Після цього здійснюються численні спроби заблокувати діяльність постачальника шляхом арешту майна і банківських рахунків – на тих самих непідтверджених підставах. Постачальник виграє три (3 рази) апеляції у суді (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79955332>; <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80634235>; <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80147908>), де доводить безпідставність звинувачень, і продовжує працювати в штатному режимі й по цей день. У четвертій спробі арешту відмовляє сам суд, п'яту спробу слідчі відкликали вже самі.

- Після цього, із другого кварталу 2019 року, у переддень президентських виборів, для створення тиску на замовника, накладається арешт вже на саму платформу – сервери і програмне забезпечення НОЕП. Можливість роботи з нею і доступ до неї повністю втрачаються й відсутні й по цей день.

5 Зі зміною уряду (зокрема, Прем'єр-Міністра й Міністра освіти і науки) ситуація навколо НОЕП стає ще невизначенішою. Із розширенням повноважень Мінцифри, останнє займає активну позицію щодо усіх проєктів в ЦОВВ. Орієнтуючись, очевидно, на ті самі домисли, що й слідчі на початку своєї роботи, восени 2019 року представник Мінцифри О. Борняков з'являється у МОНі, аби їх переозвучити у вигляді гучних звинувачень. МОН утворює спеціальну робочу групу (РГ) для вивчення цих питань, до складу якої входять також М. Ярмистий і невідомо ким делеговані представники державних (таких як ДУС), недержавних (BRDO/експерти EDGE) і приватних (ІТ-компанія «Global Logic») структур. Правоохоронні органи надають дозвіл зробити повну працездатну копію НОЕП (зі збереженням оригіналу, на той момент також вже скопійованого правоохоронцями для себе окремо) – для її вивчення РГ. За допомогою постачальника НОЕП, така копія створюється, і на ній представник технічної підтримки постачальника демонструє усім бажаючим представникам РГ усі функції системи. За результатами цього вивчення, наскільки нам відомо, жодних невідповідностей технічним вимогам чи інших порушень виявлено не було. Протокольно, як результат роботи РГ, наскільки нам відомо, було зафіксовано різні суб'єктивні оцінки щодо можливості й доцільності експлуатації системи (однак не підкріплені належною аргументацією) без зв'язку з технічними вимогами до неї. Про факт прийняття РГ за результатами своєї роботи якогось рішення чи рекомендації Міністру нам нічого не відомо. Питання конфлікту інтересів (зокрема, ІТ-компанія «Global Logic», BRDO) не піднімалося й не розглядалося в РГ. РГ завершила свою роботу до кінця 2019 року.

6 Тим часом замовлена слідчими офіційна експертиза ПАК НОЕП (яка – на відміну від невідповідної законодавству про експертну діяльність роботи РГ МОН – є юридично значущою) не змогла виявити чи довести жодних порушень чи невідповідностей при закупівлі ПАК НОЕП. Слідство продовжується лише на надуманих, штучних (і вже спростованих в апеляціях раніше) підставах про те, що, мовляв, закуплене обладнання має завищену ціну. Завдяки цьому арешт НОЕП зберігається, незважаючи на те, що на час вивчення НОЕП платформа була слідчими розблокована для повноцінного використання у копії – без будь-яких застережень чи побоювань щодо її збереження. Тим більше, в цілях згаданої експертизи, експерти створили повну копію НОЕП для вивчення – в присутності слідчих. **Тобто, технічних причин обмежувати використання НОЕП немає.**

7 Із деяких повідомлень у пресі нам вдалося дізнатися, що попередній Міністр освіти і науки нібито відповідала (під стенограму) на засіданні парламентського комітету, на якому обговорювався звіт уряду О. Гончарука про виконання Програми КМУ, і повідомила, що вони разом з Прем'єром прийняли рішення, що її використовувати не будуть. Тобто, до завершення слідчих дій, без належної експертизи, було ухвалено якесь рішення про те, що інструмент вартістю близько 48 млн грн, закуплений за державний коштом, можна просто викинути на смітник. Додатково, у цьому ж джерелі пані попередній Міністр переоголошує домисли про те, що програмний продукт нібито був розроблений «російським розробником» (хоча усі документи і факти свідчать про протилежне), і що він може містити проблеми із захистом даних (незважаючи на те, що система за умовами договору поставлена з відкритим кодом), і що код системи є закритим (неправда).

У неофіційному порядку представники нашої компанії неодноразово чули від представників ІТ-компанії «Global Logic» та BRDO у РГ коментарі щодо того, що у них є свої уявлення про те, якою має бути платформа, скільки вона має коштувати (на одному засіданні називалася сума у понад 400 млн грн – вдесятеро більше). При цьому з'ясувалося, що свого продукту, більш-менш готового до впровадження, у них немає, що на його розробку потрібно до 3 (трьох) років, і ще невідомо скільки на апробацію і т. п. При цьому використаний нами базовий продукт – «застарілий», «ні на що не придатний», «копія російського продукту», «містить шпигунські компоненти» тощо. Без коментарів з нашого боку.

Щодо твердження про те, що ПАК НОЕП – нібито «російська система» (чи її «копія»), – інформуємо: **базові програмні рішення** для створення ПАК НОЕП **розроблено й апробовано на державному рівні у Латвії** під назвою «Uzdevumi.lv», що **з 2008 року є постійно експлуатованою й підтримуваною** частиною шкільної освіти у кількох європейських країнах (genexiseducation.com/results/overviews/), у тому числі й у вигляді e-learning вебсайтів **під спільною міжнародною торговельною маркою «Yaklass»** (у Австрії та Німеччині: yaiclass.at, Вірменії: imdproc.am, Білорусі: yaklass.by, Фінляндії: yaiclass.fi), а також, зокрема, й у Російській Федерації (yaklass.ru, **лише з 2014 року**). Національні версії продукту, як і російська версія, зокрема – результат проведеної виробником та у подальшому підрядними організаціями адаптації оригінального латвійського продукту «Uzdevumi.lv» під національні нормативно-правові вимоги й умови використання. Усі національні версії продукту є незалежними й відокремленими одна від одної, хоча й мають певні спільні риси (інтерфейс, головна сторінка, адмін панель, тощо) і походження від оригінального латвійського продукту «Uzdevumi.lv». Розробниками усіх версій продукту, включаючи оригінальну, а також і окремого національного продукту для України є громадяни Латвії – співробітники компанії SIA «Uzdevumi.lv».

Національний продукт для України ПАК НОЕП розроблено як **автономне рішення** для встановлення на власних апаратно-програмних потужностях МОН. В основі продукту – окремі компоненти, ноу-хау і підходи до впровадження базового проекту «Uzdevumi.lv», що пояснює деякий ступінь зовнішньої й архітектурної подібності між національними проектами. Рішення для України поставлено з **відкритим вихідним кодом всіх основних модулів, що дозволяє вільно проводити дослідження і перевірку на наявність будь-яких «бэкдорів, кодів»** – тобто, у звичайному розумінні цих термінів, прихованих у системі можливостей для несанкціонованого доступу до неї.

8 В результаті усіх цих подій МОН виявився неготовим у критичній для країни і держави ситуації **централізовано забезпечувати учнів і педагогічних працівників онлайн-контентом**. Адже більшу частину часу підготовка до цього провадитися просто не могла. Тим не менше, можливості для вжиття термінових й відносно ефективних дій, на нашу думку, є, оскільки НОЕП, як вже згадувалося, містить певний набір контенту (зокрема, всі підручники), а також являє собою інструмент для спільної роботи у класі, дозволяє конструювати «уроки» тощо. Безумовно, для її повноцінного запуску в режимі системи підтримки дистанційного навчання можуть знадобитися і час, і зусилля (потрібно завершити роботи з реєстрації користувачів, навчити роботи з інструментами платформи викладачів тощо). Однак у **вигляді централізованої бібліотеки електронних освітніх ресурсів та електронних версій підручників НОЕП може розпочати свою тестову (експериментальну) роботу дуже швидко**. Цього може бути більш ніж достатньо для багатьох активних педагогів, які вже використовують групові інструменти месенджерів (Skype, Viber, Telegram тощо) для успішної організації дистанційної роботи своїх класів, або користуються, як повідомляється, регіональними системами дистанційного навчання.

План основних дій для уможливлення запуску НОЕП до тестової експлуатації:

1. Отримати дозвіл органів Національної поліції на запуск НОЕП до тимчасової експериментальної експлуатації (або зняття арешту) у зв'язку з форс-мажорними обставинами і потребами у державі, що вимагають мобілізації й максимально ефективного використання будь-яких наявних ресурсів.
2. Переконатися у тому, що Мінцифри у нинішньому своєму складі і диспозиції не має проти цього заперечень.
3. Доручити ДНУ «ІМЗО» як Адміністратору платформи та ДП «Інфоресурс» як Технічному адміністратору платформи погодити між собою усі умови і забезпечити фізичне включення НОЕП у силову мережу та Інтернет, забезпечити працездатність і доступність НОЕП до кінця року.
4. Доручити ДНУ «ІМЗО» створити робочу групу з адміністрування платформи, переглянути вже розміщений на платформі і підтвердити придатність його до опублікування (з урахуванням кризового стану у державі).
5. Відкрити НОЕП для загального доступу у мережі Інтернет, із зазначенням про її «експериментальну експлуатацію» (в рамках наявного відповідного експерименту МОН) і «можливу недоступність» на період такої експлуатації – для попередження епізодів масового невдоволення громадськості у малоімовірні, але технічно необхідні періоди доналаштування конфігурації НОЕП для роботи з реальним профілем її навантаження, з'ясування і відбиття мережевих загроз тощо – до стабілізації ситуації і переведення НОЕП до постійної експлуатації, якщо за результатами експериментальної експлуатації це буде вже доказовим, практичним способом визнано можливим і доцільним.

Fine.